

Відгук отримано
22.10.2021
Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 64.051.033
Гр (Олександр Гавриленко)

Голові
спеціалізованої вченої ради ДФ 64.051.033
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна,
д.ю.н., професору Гавриленку Олександру
Анатолійовичу

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Фоміна Павла Вікторовича
«Внутрішня система правосуддя міжнародних міжурядових організацій»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 –
Міжнародне право галузі знань 29 – Міжнародні відносини

Актуальність теми дослідження. Досягнення високих ідеалів, що переслідують більшість міжнародних міжурядових організацій (далі – ММУО) світу вбачається можливим лише в умовах гармонійного робочого середовища, оскільки саме персонал організації є тією рушійною силою, яка забезпечує виконання щоденних численних завдань задля реалізації проголошених у статутах цілей ММУО. Ефективне виконання співробітниками ММУО своїх посадових обов'язків тісно пов'язано із дотриманням їхніх трудових прав, гарантованих міжнародними угодами в галузі прав людини, національними законодавством держав та внутрішніми актами організацій. Однак такі міжнародні цивільні службовці позбавлені права звертатися з трудовими спорами до місцевих судів й органів у зв'язку з привілеями та імунітетами ММУО щодо законів держав-членів. Особливий статус організацій накладає на них відповідальність за забезпечення існування у розпорядженні співробітників справедливої, неупередженої і прозорості внутрішньої системи відправлення правосуддя, яка дозволяє ефективно врегулювати суперечки, що виникають в ході трудової діяльності співробітників. Разом з тим, окремі дискусійні питання, які виникають у

діяльності таких систем (багатокомпонентна роль Генерального секретаря організації, що, зазвичай є відповідачем у справах та одночасно керує здійсненням кадрової політики і консультує головні представницькі органи щодо можливих змін у внутрішній системі правосуддя; питання щодо примусового виконання рішень адміністративних трибуналів; тривалість розгляду скарг тощо), зумовлюють необхідність подальшого дослідження цього питання.

З огляду на це, здійснене дисертантом комплексне дослідження організаційно-правового механізму розв'язання внутрішніх суперечок у межах ММУО із акцентуванням уваги на особливостях захисту прав окремих категорій співробітників, існуючих недоліках у діяльності внутрішніх систем правосуддя є вельми актуальним для науки міжнародного публічного права.

Структура роботи є логічною і відповідає обраній темі дослідження. Відповідно до цілей, завдань, об'єкта і предмета дослідження робота складається зі вступу, трьох розділів (що об'єднують дев'ять підрозділів), висновків і списку використаних джерел.

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, визначається об'єкт і предмет дослідження, його методологічна основа, наукова новизна, теоретичне і практичне значення отриманих результатів.

У Розділі 1 «Поняття та сутність внутрішньої системи правосуддя міжнародних міжурядових організацій», який складається з двох підрозділів, автор надає характеристику становлення і розвитку внутрішніх систем правосуддя (на прикладі Ліги Націй, ООН, МОП), зупиняється на недоліках, що виникали під час функціонування таких систем; виокремлює етапи становлення внутрішньої системи правосуддя, базуючись на ключових подіях у цій сфері; визначає цілі і завдання внутрішніх механізмів розв'язання суперечок у межах ММУО.

Розділ 2 «Організаційно-правовий механізм внутрішньої системи правосуддя ООН», що складається з трьох підрозділів, присвячений питанню щодо організаційно-правового механізму врегулювання суперечок у межах

ООН та її спеціалізованих установ. Здобувач характеризує неформальний і формальний рівні вирішення суперечки, приділяє увагу питанню юридичного представництва заявників та розкриває питання щодо захисту прав позаштатних співробітників організації.

У Розділі 3 «Організаційно-правова основа діяльності органів внутрішнього правосуддя регіональних міжурядових організацій», який об'єднує чотири підрозділи, надано ґрунтовну характеристику внутрішніх систем правосуддя регіональних ММУО (Ради Європи, Організація Північноатлантичного договору, Організація Американських Держав, Організація з безпеки і співробітництва в Європі).

Висновки автора, пропозиції і рекомендації можуть бути використані як у теоретичній, так і в практичній сферах, що підкреслює теоретичну і практичну значимість представленої роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Результати проведеного дисертаційного дослідження у вигляді авторських наукових положень, висновків, пропозицій та рекомендацій мають високий ступінь обґрунтованості, який підтверджується аналізом і узагальненням наукових концепцій, підходів, поглядів вчених, положень міжнародно-правових актів і судової практики з оформленими у відповідності із чинними вимогами посиланнями на використані джерела, кількість яких сягає 160 найменувань.

Мета дисертаційного дослідження полягає у вирішенні наукового завдання шляхом розкриття організаційно-правової основи діяльності внутрішніх систем правосуддя міжнародних міжурядових організацій і визначення особливостей захисту трудових прав у межах таких механізмів.

Автор добре володіє матеріалом, відчувається ґрунтовне опрацювання джерел і вдале володіння сучасними методами наукового дослідження. Дисертація відзначається послідовністю, взаємозумовленістю концепції і результатів, цікавим змістовним матеріалом та аргументованістю.

Робота відповідає всім формально визначеним вимогам.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи полягає у тому, що вона є першим в українській науці міжнародного публічного права комплексним науковим дослідженням внутрішньої системи правосуддя ММУО.

Дослідивши методологічну та емпіричну базу дослідження П.В. Фоміна, можна зробити висновок про те, що отримані ним результати мають наукову новизну і є науково обґрунтованими.

Заслуговує на увагу низка положень дисертаційного дослідження.

Варто погодитися із висновком дисертанта щодо запропонованої етапізації становлення внутрішньої системи правосуддя ММУО відповідно до ключових подій, пов'язаних із реформуванням існуючих та створенням нових механізмів внутрішнього розв'язання трудових суперечок.

Заслуговує на позитивну оцінку надання характеристики консультативних висновків Міжнародного суду ООН, що стосувалися повноваження Адміністративного трибуналу ООН присуджувати компенсацію на користь співробітників та перегляду Міжнародним судом рішень Трибуналу у випадку перевищення останнім своєї юрисдикції.

Дисертантом охарактеризовано внутрішню систему вирішення суперечок ООН (Адміністративний трибунал, об'єднані апеляційні ради та ін.), яка функціонувала до реформи 2009 року і виокремлено її недоліки, серед яких: численні громіздкі процедури розгляду скарг, значні затримки у здійсненні правосуддя, зростання витрат Організації тощо.

Заслуговує підтримки думка автора про те, що ув'язка винагороди суддів ТС ООН з винагородою штатних співробітників ООН на рівні, еквівалентному посадам класу Д-2 є питанням про незалежність судових органів, оскільки в тих випадках, коли розмір винагороди скорочується на розсуд чи на прохання адміністрації, існує побоювання, що таке скорочення буде перешкоджати виконанню суддями своїх функцій і сторони судового процесу цілком можуть сприймати суддів як ще одну категорію

співробітників, а не як незалежних й неупереджених арбітрів (с. 50-51).

Автор влучно наголошує на тому, що міжнародні цивільні службовці, на відміну від інших працівників, чиї трудові права було порушено, позбавлені права на звернення до міжнародних універсальних і регіональних механізмів захисту прав людини, що покладає значну відповідальність на внутрішні системи правосуддя ММУО стосовно незалежного, неупередженого і прозорого дотримання прав людини співробітників персоналу і зумовило необхідність у створенні інструменту встановлення відповідності внутрішніх систем правосуддя міжнародному праву прав людини (Індекс легітимності COE-IJS).

Дисертантом ретельно охарактеризовану внутрішню систему правосуддя ООН та її спеціалізованих установ, розкрито неформальний та формальний рівні вирішення суперечок, акцентовано увагу на існуючих недоліках.

Заслуговує на увагу думка здобувача про те, що створення необхідних умов для забезпечення незалежності і неупередженості внутрішньої системи правосуддя тісно взаємопов'язане із дотриманням права на справедливий судовий розгляд співробітників ММУО, що в свою чергу дозволяє захистити низку інших прав пов'язаних із проходженням служби, зокрема трудових. В якості прикладу дисертант наводить тезу щодо ослаблених повноважень Трибуналів стосовно винесення рішень про поновлення на посаді, зокрема згідно із ст. 9.1 Статуту АТ ООН у справах, пов'язаних зі звільненням або припиненням трудового договору, Трибуналу встановлює суму компенсації, яку Генеральний секретар може вирішити виплати в якості альтернативи відновленню (с. 52-53).

Автором охарактеризовано внутрішні системи правосуддя регіональних ММУО, визначено, що вони представлені за класичною схемою неформальним та формальним рівнями врегулювання суперечки, вказано щодо існуючих недоліків, як-от існування одноланкової будови трибуналів.

Зауваження щодо змісту дисертаційної роботи. Разом з тим,

зазначаючи щодо високого теоретичного рівня наданої на рецензування дисертаційної роботи, її практичної і теоретичної значимості, слід зазначити, що вона містить низку недоліків та упущень.

Окремі питання залишилися поза увагою автора. Зокрема:

- на нашу думку, доцільно було б приділити увагу аналізу системи внутрішнього правосуддя Європейського Союзу, оскільки Суд справедливості ЄС має широку практику розгляду службових спорів та певній проміжок часу задля цього було створено спеціалізований суд - Трибунал з питань службових спорів, юрисдикція котрого зараз передана Загальному судові;
- у роботі не проаналізовано питання щодо ролі Омбудсменів міжнародних міжурядових організацій у захисті прав співробітників персоналу, незважаючи на те, що в певних міжнародних організаціях вони становлять доволі ефективний механізм захисту;
- автором проведена ретельна робота щодо розкриття питання правового статусу суддів трибуналів ООН, акцентовано увагу на питанні щодо можливості їх відсторонення та притягнення до відповідальності у зв'язку з неналежним виконанням посадових обов'язків чи недієздатністю, разом з тим означене питання недостатньо висвітлено в межах регіональних ММУО;
- у дисертаційній роботі автором досить ґрунтовно розкрито питання щодо захисту прав нинішніх та колишніх співробітників, осіб, які заявляють вимоги від імені недієздатного або померлого співробітника ММУО, окремо акцентовано увагу на захисті прав позаштатних працівників (стажери, волонтери, індивідуальні підрядники), разом з тим хотілося б почути думку дисертанта щодо існуючих механізмів захисту прав осіб, які бажають оскаржити рішення конкурсної комісії за підсумком проведення конкурсу на зайняття вакантної посади.

Висловлені зауваження жодним чином не ставлять під сумнів

теоретичне і практичне значення дослідження, а мають характер наукової дискусії та окреслюють авторів перспективи подальших наукових досліджень.

Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні теоретичні положення дисертації висвітлені в 13 наукових публікацій, з яких: 2 статті опублікованих у фахових наукових виданнях України, 2 – у фахових наукових виданнях інших держав (Legea si Viata, Knowledge, Education, Law, Management) а також 9 – у збірниках тез доповідей і повідомлень на наукових та науково-практичних конференціях, чітко відображають висновки дослідження, які є достатньою мірою логічними та обґрунтованими.

Відсутність порушення академічної доброчесності.

Дисертація є самостійною науковою працею, в якій відображені власні ідеї і напрацювання автора, що дозволило вирішити поставлені у роботі завдання. Робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто. Використані в дисертаційному дослідженні ідеї і положення науковців мають відповідне посилання і використанні з метою підкріплення ідей автора.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Фоміна Павла Вікторовича на тему «Внутрішня система правосуддя міжнародних міжурядових організацій» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що у своїй сукупності мають важливе значення для розвитку правової науки. Дисертація виконана на високому теоретичному і методологічному рівні. Робота відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами внесеними згідно з Постановами КМУ №656 від 19.08.2015 р., №1159 від 30.12.2015 р. та №567 від 27.07.2016 р № 943 від 20.11.2019 р., № 607 від 15.07.2020 р.), постанови Кабінету Міністрів України № 167 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 979 від 21.10.2020 р., № 608 від 09.06.2021 р.) Про присудження ступеня доктора філософії, а її

автор – Фомін Павло Вікторович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 – міжнародне право.

Офіційний опонент –

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри права Європейського Союзу
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

Тетяна КОМАРОВА

Підпис	<i>Комарова Т.</i>
Засвідчую	<i>[Signature]</i>
Нач.ВК	<i>[Signature]</i>
20	10. 2021 р.